

เวียงกุมกาม เป็นชุมชนที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อนเมือง
เชียงใหม่ แม้ว่าในปัจจุบันชื่อของเวียงกุมกามอาจจะไม่เป็นที่รู้จักมากนัก
แต่จากความสำคัญและอดีตที่เคยรุ่งเรืองเฟื่องฟูมาก่อนจึงทำให้
เวียงกุมกาม กลายเป็นชุมชนเก่าแก่ที่นักโบราณคดีต่างศึกษาค้นคว้า
จนปรากฏพบแหล่งโบราณสถานที่สำคัญมากมายกระจายกระจายอยู่ใน
ทั่วบริเวณที่ราบลุ่มทางตอนใต้ของเมืองเชียงใหม่

เมืองโบราณเวียงกุมกาม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงซึ่งเป็นบริเวณที่ราบตะกอนใหม่ มีความสูง
เหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 300 เมตร ลักษณะของเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยม
ผืนผ้า ปัจจุบันยังปรากฏร่องรอยของแนวกำแพงเมืองและคูเมืองบางตอน
มีขนาดกว้างประมาณ 600 เมตรยาวประมาณ 850 เมตร มีโบราณสถาน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	27 พ.อ. 2556	23	8271	5

เมือง หลังจากนั้น พญามังรายก็ทรงย้ายมาสร้างเมืองใหม่ขึ้นเรียกว่า “เวียงกุมกาม” ในปี พ.ศ.1837 ซึ่งเมืองแห่งนี้มีความเหมาะสมในการใช้แม่น้ำปิงในด้านการคมนาคม มีการติดต่อกับเมืองที่อยู่ทางตอนเหนือและตอนใต้ เป็นเหตุให้เวียงกุมกามได้พัฒนาเป็นศูนย์กลางทางการค้าได้ดังจะเห็นได้จากตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ตอนหนึ่งว่า “เรือค้าขาย ซึ่งมาจากที่ต่างๆ เข้ามาค้าขายที่กาดกุมกามเป็นจำนวนมาก จนทำให้เรือชนกันล่มทุกวัน” ส่วนพื้นที่รอบๆ เวียงกุมกามนั้นยังเหมาะสมต่อด้านเกษตรกรรม ในขณะนั้นเวียงกุมกามมีฐานะเป็นเมืองหลวงมีความสำคัญทางด้านการเมือง เป็นศูนย์กลางที่แลกเปลี่ยนสินค้า แต่ในด้านศาสนานั้นยังคงให้เมืองหริภุญชัยมีบทบาทอยู่ในฐานะศูนย์กลางพุทธศาสนาต่อไป

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2558/00187

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	27 พ.อ. 2556	23	8271	5

ในบริเวณเวียงกุมกามยังมีโบราณสถานกระจัดกระจายอยู่ทั่วบริเวณ และเจดีย์ที่มีความสำคัญอีกแห่งหนึ่งก็คือ เจดีย์วัดปูเปี้ย อี कांग ซึ่งได้รับการบูรณะตกแต่งจากกรมศิลปากรแล้ว วัดนี้ตั้งอยู่ในแนวคูเมือง กำแพงเมือง ดินทางด้านทิศตะวันตกของเวียง โบราณสถานอยู่ลึกลงไปจากผิวดิน

ประมาณ 2 เมตร ประกอบด้วยวิหาร เจดีย์ อุโบสถและส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น แท่นบูชาและศาลผีเสื้อ ตัวโบราณสถานโดยเฉพาะวิหารมีร่องรอยการก่อสร้างซ่อมแซมกันมาหลายสมัย ส่วนองค์เจดีย์นั้นมีลักษณะทางศิลปกรรมที่ผสมผสานทั้งแบบสุโขทัยและล้านนา คือมีเรือนธาตุสูงรับองค์ระฆังขนาดเล็ก ซึ่งคาดว่าน่าจะอยู่ในรัชสมัยของพญาลิไทโลกราชลงมาคือราวปี พ.ศ.1998-2068

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2558/00187

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	27 พ.อ. 2556	23	8271	5

กาลต่อมาเวียงกุมกามมักประสบกับเหตุน้ำท่วมอยู่เสมอ พญามังราย จึงโปรดให้ตั้งเมืองใหม่ บริเวณเชิงดอยสุเทพกับแม่น้ำปิง มีลักษณะพื้นที่ลาดเทจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกแทน ในปี พ.ศ.1839 ให้ชื่อเมืองนี้ว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” เวียงกุมกามจึงลดความสำคัญและมีฐานะเป็นเมืองหน้าด่าน ป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะเข้ามาตีเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในรัชสมัยของพญาติโลกราชว่า เวียงกุมกามมีบทบาทเป็นเพียงพันทนาหนึ่งเท่านั้น โดยมีหมื่นกุมกามเป็นผู้ปกครอง ต่อมาเมื่อพม่าเข้ามามีอิทธิพลครอบครองล้านนา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2101 แล้วไม่ปรากฏชื่อและหลักฐานเอกสารใดกล่าวถึงอีกเลย

หลังจากที่กรมศิลปากร ได้เข้ามาดำเนินการขุดแต่งและบูรณะ

โบราณสถานต่าง ๆ ในเวียงกุมกามไปแล้วกว่า 10 วัดจึงทำให้เวียงกุมกามกลับมามีความสำคัญในฐานะประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของอาณาจักรล้านนามีการพบโบราณสถานที่สำคัญๆ หลายแห่ง เช่น วัดกานโถม หรือ วัดช้างค้ำ เป็นโบราณที่หันหน้าไปทางทิศตะวันตกด้านหลังมีอาคารเชื่อมต่อออกไป มีลักษณะเป็นมณฑป ด้านหลังวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ซึ่งตามตำนานพงศาวดารโยนกระบุว่า พญามังรายโปรดให้สร้างวัดกานโถมขึ้นในราวปี พ.ศ.1833 ประกอบด้วยเจดีย์มีฐานกว้าง 12 เมตร สูง 18 เมตร ทำซุ้มคูหาสี่ทิศใช้พระพุทธรูปซ้อนสองชั้น ชั้นล่างไว้พระพุทธรูปนั่ง 4 องค์ ชั้นบนไว้พระพุทธรูปยืนองค์หนึ่ง นอกจากนี้ในบริเวณวัดกานโถมยังมีต้นศรีมหาโพธิ์ ที่ได้อัญเชิญเมล็ดมาจากเมืองลังกา

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 27 พ.อ. 2556	ปีที่ 23	ฉบับที่ 8271	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

วัดอีก้าง ตั้งอยู่ใกล้แนวคูเมือง กำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกของเวียงโบราณสถานอยู่ลึกลงไปจากผิวดิน 2 เมตร โบราณสถานมีวิหารและเจดีย์ตั้งอยู่บนฐานเดียวกันหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านหลังวิหารมีอาคารเชื่อมต่อคล้ายมณฑปส่วนเจดีย์อยู่หลังสุด ลักษณะทางศิลปกรรมของเจดีย์เป็นแบบดั้งเดิมของล้านนา กล่าวคือ มีฐานหน้ากระดานและฐานบัวสองชั้นย่อเก็จรองรับองค์ระฆัง อายุสมัยของเจดีย์อีก้างน่าจะอยู่ในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 21 วัดอีก้าง หรือ วัดอีค่าง แห่งนี้มีตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า นางค่างตัวหนึ่งมีคุณประโยชน์ต่อพระราชามาก เมื่อตายลงพระราชาก็สร้างวัดแก่นางค่าง

เวียงกุมกาม อาณาจักรเก่าแก่ของล้านนา แม้ว่าในปัจจุบันจะลดบทบาทความสำคัญลงจนถูกกลืนไปจากความทรงจำของคนรุ่นหลัง แต่ด้วยที่ในอดีตเมืองแห่งนี้เคยเป็นศูนย์ของการค้าและความเจริญรุ่งเรืองมาก่อนจึงทำให้เราไม่อาจทิ้งความสำคัญเหล่านี้ลงได้ ดังนั้นตั้งแต่ช่วงต้นปีที่ผ่านมา เราจะเห็นว่าหน่วยงานของรัฐและเอกชนได้พยายามฟื้นฟูความสำคัญของเวียงกุมกามขึ้น ด้วยการจัดงาน “เวียงกุมกาม นครโบราณใต้พิภพ” ทุกวันอาทิตย์อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเวียงกุมกามและเชียงใหม่ให้ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น

เช่นนี้แล้ว คนเชียงใหม่อย่างเราจะไม่แวะเวียนมาชมความมหัศจรรย์ของเวียงกุมกาม นครโบราณใต้พิภพ....เชียวหรือ

จักรพงษ์ คำบุญเรือง
jakrapong@chiangmainews.co.th